

**Magdalena Wojarska, Renata Marks-Bielska,
Karolina Babuchowska**

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

INNOWACYJNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ IOB JAKO STYMULANTA ROZWOJU WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Streszczenie: Głównym celem badań była diagnoza sytuacji kluczowych instytucji otoczenia biznesu (IOB) woj. warmińsko-mazurskiego w kontekście ich innowacyjności i konkurencyjności, a także charakterystyka działań podejmowanych przez samorząd woj. warmińsko-mazurskiego w zakresie wzmocnienia potencjału i siły oddziaływania IOB. Na potrzeby badań przyjęto, że instytucje otoczenia biznesu to instytucje *non-profit*, a więc podmioty działające nie dla zysku lub przeznaczające zysk na cele statutowe. Jednostki te mają bazę materialną, techniczną, zasoby ludzkie i kompetencje niezbędne do realizacji usług na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Otoczenie biznesu stanowią różne kategorie podmiotów, m.in.: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, ośrodki szkoleniowo-doradcze, organizacje reprezentujące przedsiębiorców, instytucje proinnowacyjne działające na rzecz innowacyjności: centra transferu technologii, instytuty i ośrodki badawczo-rozwojowe odgrywające rolę centrów, ośrodki innowacji i przedsiębiorczości (do których są zaliczane inkubatory przedsiębiorczości i inkubatory technologiczne, centra lub parki naukowo-technologiczne itp.), fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. W trakcie procedury określania próby badawczej zidentyfikowano 126 instytucji otoczenia biznesu prowadzących działalność na terenie woj. warmińsko-mazurskiego, z czego 54 odpowiedziały na pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety. Zebrany w ten sposób materiał empiryczny poddano analizie metodą sumy punktów, dzięki czemu udało się wyodrębnić instytucje kluczowe z punktu widzenia ich innowacyjności i konkurencyjności. Wybrana grupa instytucji charakteryzowała się zróżnicowanym składem pod względem zarówno formy prawno-organizacyjnej, jak i rodzaju aktywności. Z badań wyłania się obraz sceptycznego podejścia do innowacji, co uzasadnia działania podejmowane przez samorząd województwa w zakresie budowania Regionalnego Systemu Usług.

Słowa kluczowe: instytucja otoczenia biznesu (IOB), Regionalny System Usług, układ instytucjonalny rozwoju regionalnego.

1. Wstęp

Ukształtowane otoczenie biznesu z jednej strony jest czynnikiem lokalizacji działalności gospodarczej, a z drugiej warunkuje dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy. Instytucje otoczenia biznesu (IOB) mają wpływ na atrakcyjność inwestycyjną

regionu oraz na poziom jego konkurencyjności. Przez relację innowacja–przemysł przyczyniają się do rozwoju przemysłu wysokiej technologii, innowacyjności gospodarki regionu, a także do kształtowania gospodarki opartej na wiedzy. Instytucje te bezpośrednio wspierają działalność gospodarczą (szczególnie MŚP), świadcząc pomoc informacyjną, doradczą, i szkoleniową (ośrodki szkoleniowo-doradcze), a także finansową (fundusze pożyczkowe i poręczeniowe) dla prowadzących działalność gospodarczą. Biorąc aktywny udział w sieciach powiązań sfery nauki i praktyki gospodarczej, umożliwiają kształtowanie się nowoczesnej gospodarki regionu [Dominiak 2006].

Mając na uwadze rolę, jaką w zakresie rozwoju regionalnego odgrywa otoczenie biznesu, jako główny cel rozważań przyjęto diagnozę sytuacji kluczowych IOB woj. warmińsko-mazurskiego w kontekście ich innowacyjności i konkurencyjności, a także charakterystykę działań podejmowanych przez samorząd woj. warmińsko-mazurskiego w zakresie wzmocnienia potencjału i siły oddziaływania IOB.

2. IOB jako element układu instytucjonalnego rozwoju regionalnego

Nieodzownym warunkiem skuteczności polityki regionalnej – rozumianej jako całość kształt czynności państwa i samorządu terytorialnego w zakresie świadomego oddziaływania na rozwój społeczno-ekonomiczny poszczególnych regionów [Winiarski 1992] – jest jej zinstytucjonalizowanie. Instytucje to trwałe sposoby myślenia lub działania powiązane z obyczajami grupy społecznej lub ustabilizowany obyczaj przez nią przyjęty. Mają one znaczenie w interakcjach między podmiotami, stanowiąc ramy dla działań indywidualnych i zbiorowych oraz wyznaczając ograniczenia i możliwości tych działań, a także wpływając na sposób współdziałania ludzi w procesach społecznych [Wilkin 2001]. Instytucje służą do porządkowania działań zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych, zwiększają przewidywalność zachowań ludzkich, poprawiają efektywność gospodarowania przez obniżanie kosztów transakcyjnych oraz poprawiają skuteczność działań kolektywnych [Ziółkowski 2000; Wilkin 2001].

Zdaniem Stiglitz [2000] definiowanie instytucji w kategoriach reguł, norm, polityk, konwencji jest niewystarczające i w związku z tym należy rozszerzyć je również o organizacje, traktowane przez Stachowiaka¹ jako jednostki materialne mające pracowników, wyposażenie biurowe i bardzo często osobowość prawną. W takim ujęciu pamiętać jednak należy o porządku terminologicznym związanym z faktem, że organizacje to jednostki powołane do kreowania, przestrzegania i sankcjonowania instytucji traktowanych jako reguły gry.

Ukształtowany organizacyjnie w skali kraju, regionów oraz w skali lokalnej zespół instytucji i organizacji wraz z ich wzajemnymi powiązaniem Korenik [2003] określił mianem układu instytucjonalnego rozwoju regionalnego. Jednym z elemen-

¹ Podane za: [Dominiak, Perdał 2009].

tów tego układu są instytucje otoczenia biznesu, które można zdefiniować jako jednostki *non-profit*, mające bazę materialną, techniczną, zasoby ludzkie i kompetencje niezbędne do realizacji usług na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Mizgajska [2002] wyodrębniła cztery główne typy IOB, tj.: jednostki świadczące usługi na rzecz MŚP, organizacje przedsiębiorców, organizacje pozarządowe działające na rzecz MŚP oraz instytuty badawcze i placówki akademickie. Z kolei Burdeca [2004] do IOB zaliczyła: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, ośrodki szkoleniowo-doradcze, organizacje reprezentujące przedsiębiorców, instytucje proinnowacyjne działające na rzecz innowacyjności (centra transferu technologii, instytuty i ośrodki badawczo-rozwojowe pełniące funkcję centrów), ośrodki innowacji i przedsiębiorczości (inkubatory przedsiębiorczości i inkubatory technologiczne, centra lub parki naukowo-technologiczne itp.), fundusze pożyczkowe i poręczeniowe.

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 20 maja 2009 r. w sprawie udzielania pomocy na wzmacnianie potencjału instytucji otoczenia biznesu w ramach regionalnych programów operacyjnych [DzU 2009, nr 85, poz. 719] działalność tych podmiotów polega przede wszystkim na: doradztwie i szkoleniach (w tym w ramach ośrodków szkoleniowo-doradczych), pomocy w transferze i komercjalizacji nowych technologii w ramach centrów transferu technologii, pomocy w tworzeniu nowych przedsiębiorców w otoczeniu instytucji naukowych i szkół wyższych w ramach inkubatorów oraz akademickich inkubatorów przedsiębiorczości, pomocy dla nowo powstałych przedsiębiorców w ramach inkubatorów przedsiębiorczości, inkubatorów technologicznych i centrów technologicznych, tworzeniu skupisk przedsiębiorców w ramach parków technologicznych, stref biznesu, parków przemysłowych oraz klastrów.

Zdaniem Matusiaka [2010] powyższe działania wywołują silne impulsy rozwojowe identyfikowane w perspektywie lokalnej i regionalnej w zakresie: (1) integracji sieci kontaktów nauki, biznesu i administracji, czyli środowisk odległych mentalnie i organizacyjnie; upowszechnienia wiedzy, dobrych praktyk oraz inspirowania działań samopomocowych; (2) tzw. dyfuzji industrializacji następującej przez inkubację nowych firm (często typu rzemieślniczego), wykorzystujących miejscowe umiejętności od dawna tkwiące w lokalnej kulturze w regionach peryferyjnych i opóźnionych w rozwoju gospodarczym; (3) wzmocnienia struktur rynkowych o nowe technologiczne firmy o dużej sile konkurencyjnej dzięki umiejętnościom innowacyjnym umożliwiającym ciągłą adaptację nowych produktów i technologii; (4) rozwoju kompleksów przemysłowych wysokiej technologii i systemów inkubacji innowacji w aglomeracjach miejskich, dysponujących silnym zapleczem naukowym.

Instytucje otoczenia biznesu przez swoje działania stabilizują oraz uaktywniają endogeniczne czynniki rozwoju. Dzieje się tak w związku z tym, że reagują one na zmiany zachodzące w otoczeniu, w którym funkcjonują, a także indukują własne sygnały do otoczenia [Dołzbłasz]. Tworzenie instytucji wsparcia wynika z nowego podejścia do strategii rozwoju gospodarczego, która zakłada potrzebę poszukiwania bezpiecznych i trwałych podstaw rozwoju wewnątrz regionów przy szerokim wyko-

rzystaniu zaangażowania środowisk lokalnych [Matusiak 2008]. Instytucje otoczenia biznesu wpływają na rozwój regionu przez świadczenie różnorodnych usług na rzecz przedsiębiorców, które przyczyniają się m.in. do poprawy efektywności działalności gospodarczej, tworzenia nowych podmiotów oraz do rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego [Dorożyński, Urbaniak 2011].

Instytucje wsparcia, funkcjonując na arenie regionalnej obok takich jednostek, jak przedsiębiorcy, uczelnie i jednostki badawczo-rozwojowe, administracja i jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje finansowe [Metodologia badania... 2008], bardzo często łączą sferę publiczną ze sferą prywatną [Dołzbłasz]. Jednocześnie stanowią one rodzaj pośrednika pomiędzy przedsiębiorcą a podmiotem badawczo-rozwojowym, świadcząc usługi dla obu tych podmiotów. Szczególną rolę w tym układzie odgrywa samorząd terytorialny, którego głównym zadaniem jest kreowanie rozwoju regionalnego i lokalnego. Z tego też względu współpracuje on z instytucjami otoczenia biznesu, które będąc inicjatorem wielu przedsięwzięć, stają się partnerami władz lokalnych. Ponadto dialog samorządu z IOB przynosi korzyści w postaci przyjaznego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, zrozumienia potrzeb przedsiębiorców, likwidacji znacznej liczby barier rozwoju przedsiębiorczości, jak również lepszego zrozumienia zasad funkcjonowania samorządu i ograniczeń ustawowych w zakresie wsparcia udzielanego przez tę instytucję. Efekt synergii wynikający ze współpracy wszystkich partnerów sceny gospodarczej (elementów układu instytucjonalnego rozwoju regionalnego) wzmacnia i przyspiesza rozwój regionu, który dokonuje się przez wzrost wartości poszczególnych przedsiębiorstw i umacnianie ich pozycji rynkowej [Filipiak, Ruszała 2009]. Zatem bez współpracy czterech podstawowych struktur organizacyjno-instytucjonalnych, jakimi są: władze publiczne, lokalna społeczność, lokalni przedsiębiorcy oraz szeroko rozumiane organizacje pozarządowe, uzyskanie trwałych efektów rozwoju nie jest możliwe [Markowski 2008].

3. Innowacyjność i konkurencyjność IOB woj. warmińsko-mazurskiego w świetle wyników badań pierwotnych²

Diagnoza sytuacji kluczowych IOB woj. warmińsko-mazurskiego w kontekście ich innowacyjności i konkurencyjności wymagała zgromadzenia niezbędnych informacji oraz odpowiedniej (ilościowej i jakościowej) ich analizy. Podstawowe źródło danych stanowiły badania pierwotne przeprowadzone z wykorzystaniem techniki an-

² Fragment artykułu prezentujący wyniki badań terenowych powstał na podstawie bazy danych utworzonej na potrzeby realizacji zadania pn. *Badanie Instytucji Otoczenia Biznesu pod kątem konkurencyjności i innowacyjności świadczonych usług wraz z rekomendacjami* zrealizowanego na zlecenie Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w ramach projektu pn. *Regionalny System Usług – Sieć InnoWaMa*, priorytet VIII. Regionalne kadry gospodarki, działanie 8.2. transfer wiedzy, poddziałanie 8.2.2. Regionalne strategie innowacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Zgoda na wykorzystanie danych nr PR.III.0744-2-8/7/2010.

kiety pocztowej (etap I) oraz skategoryzowanych wywiadów indywidualnych (etap II) w II połowie 2010 r.

Pierwsza faza badań miała charakter badania pełnego, co oznacza, że kwestionariusz ankiety dostarczony został wszystkim zidentyfikowanym IOB prowadzącym działalność na terenie woj. warmińsko-mazurskiego. Identyfikacja ta odbyła się na podstawie: zasobów KRS; stron internetowych: instytucji pozarządowych, Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości, Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości, Agencji Rozwoju Przemysłu, Stowarzyszenia KLON/JAWOR, Ministerstwa Gospodarki; baz teleadresowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego; bazy TP SA; wiedzy i nieformalnych kontaktów zespołu badawczego.

Ostatecznie kwestionariusz ankiety trafił do 126 podmiotów, a kompletne i prawidłowo wypełnione formularze otrzymano od 54 instytucji (współczynnik zwrotu wyniósł 42,9%).

W celu identyfikacji kluczowych IOB zgromadzone w trakcie badań ankietowych dane poddane zostały analizie metodą sumy punktów umożliwiającą porównywanie obiektów ze względu na wiele rozpatrywanych cech (w tym przypadku zmiennych opisujących innowacyjność i konkurencyjność)³.

Zastosowane podejście badawcze, oparte na skali porządkowej, umożliwiło wyrażenie cech jakościowych w sposób ilościowy oraz połączenie ich w jeden syntetyczny wskaźnik stanowiący podstawę hierarchizacji 54-elementowego zbioru zróżnicowanych jednostek.

Drugi etap badań objął próbę 27 instytucji, które uzyskały najwyższe wartości współczynnika sumy punktów i które w związku z tym potraktowano jako kluczowe z punktu widzenia cech branych pod uwagę przy hierarchizacji. Materiał empiryczny stanowiący podstawę dalszych analiz udało się zebrać od 24 podmiotów. Umiejscowienie tych podmiotów w dwuwymiarowej przestrzeni wyznaczonej przez subiektywnie oceniony poziom innowacyjności i konkurencyjności przedstawiono w tab. 1.

Grupę głównych IOB utworzyło sześć fundacji, pięć spółek (w tym trzy akcyjne i dwie z ograniczoną odpowiedzialnością), trzy stowarzyszenia, trzy jednostki organizacyjne funkcjonujące w strukturach uczelni wyższych, dwie jednostki budżetowe oraz jednostka badawczo-rozwojowa. Pozostałe cztery podmioty sklasyfikowane zostały jako inne formy prawno-organizacyjne, w tym respondenci wymienili: cech rzemieślniczy i samorząd gospodarczy.

Z punktu widzenia rodzaju IOB analizowana grupa charakteryzowała się dość zróżnicowanym składem, tzn. pojawiły się tu takie kategorie, jak: organizacja reprezentująca przedsiębiorców (4 podmioty), ośrodek doradczo-szkoleniowy (2), ośrodek wspierania przedsiębiorczości (2), fundusz poręczeniowo-kredytowy (2), agencja rozwoju regionalnego (1), centrum transferu technologii i innowacji (1), ośrodek badawczo-rozwojowy (1), inkubator przedsiębiorczości (1), park naukowo-technologiczny (1), a także specjalna strefa ekonomiczna (1). Ponadto co trzecia instytucja

³ Szerzej na ten temat: [Balicki 2009].

Tabela 1. Poziom konkurencyjności i innowacyjności IOB w opinii respondentów

INNOWACYJNOŚĆ	<i>bardzo wysoki</i>						116
	<i>wysoki</i>		109		42	22, 24, 25, 36, 71, 88, 90, 107, 110	86, 91
	<i>średni</i>				6, 15 , 21, 34, 75, 81 , 95, 112, 113 , 131	12, 19, 31, 63, 76, 84, 87, 106, 108, 136	23, 82
	<i>niski</i>			40,	16, 79 ,	47, 50, 54, 67, 117	
	<i>bardzo niski</i>			2	97	125	
	<i>nie mam zdania</i>	8, 115, 121			68, 70, 73, 98, 134		
	nie mam zdania	bardzo niski	niski	średni	wysoki		bardzo wysoki
konkurencyjność							

Numer w tabeli oznaczają kody nadane badanym instytucjom. Pogrubioną czcionką zaznaczono instytucje kluczowe (tj. takie, które uzyskały najwyższe wartości współczynnika sumy punktów).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Kisiel i in. 2010].

wskazała na istnienie w swoich strukturach kilku (2-4) typów działalności. W przypadku najbardziej rozbudowanych podmiotów (spółki akcyjnej i samorządu gospodarczego) działalność agencji rozwoju regionalnego/lokalnego, ośrodka doradczo-szkoleniowego i ośrodka wspierania przedsiębiorczości współistniała z funduszem poręczeniowo-kredytowym lub organizacją reprezentującą przedsiębiorców.

Na zakres tematyczny oferty kluczowych IOB woj. warmińsko-mazurskiego składała się przede wszystkim działalność szkoleniowo-edukacyjna (20,3% wskazań), usługi doradczo-informacyjne w zakresie finansów (15,3%), usługi doradczo-informacyjne w innych niż technologiczne obszarach działania przedsiębiorstw (13,6%) oraz pomoc finansowa (11,9%).

Główne IOB woj. warmińsko-mazurskiego utrzymywały się głównie dzięki dochodom uzyskiwanym z bieżącej działalności (31,6% ogółu wskazań). Drugie, równie istotne źródło finansowania stanowiły dotacje z funduszy europejskich uzyskane na realizację różnego rodzaju projektów unijnych (31,6%).

Badane instytucje określiły swoją rolę w zakresie pozytywnego wpływu na rozwój regionu warmińsko-mazurskiego jako umiarkowaną (37,5% podmiotów) lub istotną (37,5%). Znacznie ostrożniej respondenci wypowiedzieli się na temat aktywności organizacji w zakresie oddziaływania na konkurencyjność i innowacyjność lokalnych przedsiębiorstw, oceniając ją jako umiarkowaną, zarówno w pierwszym, jak i w drugim przypadku – odpowiedzi te zostały wskazane przez odpowiednio 50,0 i 37,5% rozmówców. Podobnie, na poziomie umiarkowanym, oceniono efekty podejmowanych działań – wskazało tak odpowiednio 54,2% respondentów (w przypadku konkurencyjności) i 37,5% (jeśli chodzi o innowacyjność).

Zdaniem ankietowanych poziom konkurencyjności ich instytucji determinowany był wieloma czynnikami, wśród których najwyższej oceniono doświadczenie (ważność 0,99⁴), wizerunek (0,93), terminowość świadczonych usług (0,93), markę (0,89), kulturę organizacyjną (0,88), zasoby kadrowe (0,88), współpracę z innymi podmiotami (0,85) oraz posiadane informacje o rynku i potrzebach klientów (0,82). Niewątpliwie czynnikiem, który przyczynił się do relatywnie wysokiej pozycji konkurencyjnej badanych organizacji, był fakt, że co czwarta z nich (70,8%) zrealizowała inwestycję mającą na celu poprawę konkurencyjności usług. W większości dotyczyły one wyposażenia umożliwiającego lepsze świadczenie usług (12,2% ogółu wskazań), sprzętu komputerowego (11,5%) oraz oprogramowania (11,5%). Z kolei najrzadziej inwestowano we wdrażanie systemów zarządzania jakością (2,9%) i usługi *on-line* (2,2%). Podstawowym źródłem finansowania tych projektów były fundusze europejskie, wsparte zgodnie z zasadą dodatkowości zasobami własnymi instytucji.

Nieco gorzej wyglądała sytuacja w zakresie poprawy innowacyjności świadczonych usług, bowiem działania ukierunkowane na ten cel podejmowała jedynie co druga IOB (47,8%). Podobnie jak to miało miejsce w przypadku inwestycji „prokonkurencyjnych”, głównymi obszarami wsparcia było wyposażenie umożliwiające lepsze świadczenie usług (12,2% ogółu wskazań), sprzęt komputerowy (12,2%), oprogramowanie (10,8%) i dodatkowo szkolenia dla osób wykonujących usługi doradcze (10,8%). Także tym razem głównym źródłem finansowania były fundusze europejskie oraz środki własne.

Najczęściej wskazywanymi efektami inwestycji, o których mowa wyżej, była poprawa jakości i konkurencyjności świadczonych usług (14,1% ogółu wskazań), wzmocnienie pozycji konkurencyjnej (13,0%), wzrost dostępności oferty IOB (12,0%) i lepsze jej dopasowanie do potrzeb rynku (12,0%).

W związku ze stosunkowo niskim odsetkiem IOB, które w ciągu dwóch ostatnich lat wdrażały innowacje, podczas drugiej fazy badań pytano respondentów o ich plany w tym zakresie. Z przeprowadzonych rozmów wynika, że zamiary takie miało 66,7% podmiotów. Pozostała grupa nie planowała inwestować w poprawę innowacyjności usług, uzasadniając to brakiem potrzeby (26,7% ogółu wskazań) oraz brakiem pomysłów (20,0%).

Zmiany, które badane IOB planowały wdrożyć, dotyczyły przede wszystkim innowacji organizacyjnych – odpowiedź tę wskazało 81,3% podmiotów. Większość planowanych inwestycji została oceniona przez respondentów jako nowość w skali województwa. Wyjątek stanowiły innowacje procesowe (które planowało wdrożyć 56,3% organizacji), wśród których dominowała nowość w skali kraju.

⁴ Ocenę ważności poszczególnych czynników dokonano na podstawie wskazań respondentów, którzy oceniali zaproponowane w kwestionariuszu ankiety określenia według czterostopniowej skali, gdzie 0 oznaczało nie dotyczy/nie mam zdania, 1 – bez znaczenia, 2 – znaczenie umiarkowane, 3 – znaczenie wysokie. Na podstawie zebranych informacji dla każdego czynnika wyznaczono wskaźnik ważności według formuły zaproponowanej w opracowaniu: [Kuzel 2005]. Wskaźnik przyjmuje wartości <0,1>; wyższa jego wartość oznacza większe znaczenie.

Wśród przyczyn uzasadniających konieczność wdrażania przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę innowacyjności usług świadczonych przez kluczowe IOB podawano najczęściej dążenie do poprawy jakości usług (31,4% ogółu wskazań) oraz utrzymanie lub poprawę pozycji na rynku (31,4%).

4. Wspieranie potencjału IOB w kontekście działań samorządu woj. warmińsko-mazurskiego

Charakterystyczną cechą nowego podejścia do innowacyjności w polityce regionalnej jest nacisk na kreację nowych lokalnych zasobów, a nie jak dotychczas – na promocję działań zmierzających do optymalnej alokacji zasobów już istniejących. W bezpośrednim związku z innowacyjnością pozostaje jakość kapitału ludzkiego, czyli poziom wykształcenia, posiadane kwalifikacje, umiejętności oraz zaplecze dydaktyczne i naukowo-badawcze. Stąd dla poziomu konkurencyjności coraz większe znaczenie ma lokalna i regionalna sieć instytucji otoczenia biznesu. Ze względu na to, że sprawność tych instytucji w regionie oraz kooperacja pomiędzy nimi a przedsiębiorcami postrzegana jest jako jeden z ważniejszych czynników rozwoju jednostek terytorialnych [Dorożyński, Urbaniak 2011], Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego 20 października 2009 r. podjął decyzję o realizacji (w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki; poddziałanie 8.2.2. Regionalne strategie innowacji) projektu systemowego *Regionalny System Usług – Sieć InnoWaMa* (RSU). Głównym celem tego przedsięwzięcia było stworzenie w woj. warmińsko-mazurskim sieci nowoczesnych instytucji otoczenia biznesu otwartych na innowacje i działających na rzecz rozwoju systemu komunikowania się i wymiany informacji pomiędzy sferą B+R i MŚP oraz struktur zarządzania w ramach sieci Regionalnego Systemu Usług przez ustanowienie stałych procedur współpracy [Internet 1].

Do szczegółowych celów funkcjonowania systemu zaliczono: (1) zapewnienie przedsiębiorcom równomiernego dostępu do wysokiej jakości usług świadczonych zgodnie z określonymi standardami; (2) zapewnienie komplementarności usług regionalnych IOB; (3) wprowadzenie pakietu usług proinnowacyjnych i kreowanie wśród przedsiębiorców popytu na te usługi; (4) stworzenie sprawnego systemu komunikacji pomiędzy IOB; (5) promocję usług świadczonych przez IOB; (5) wspieranie rozwoju IOB w zakresie zasobów ludzkich i świadczonych usług [BDKM Grupa Doradcza, *Kryteria...* 2011].

Podstawę programową RSU stanowi wiele dokumentów, w których scharakteryzowano koncepcję RSU, opisano kryteria udziału w systemie, określono zasady funkcjonowania IOB w ramach RSU, a także zdefiniowano standardy świadczenia usług przez IOB włączone do sieci.

Obszary funkcjonowania RSU podzielić można na wewnętrzne, czyli skierowane do członków sieci (chodzi tu m.in. o: wymianę informacji, doświadczeń i dobrych praktyk; doskonalenie umiejętności i podnoszenie kwalifikacji pracowników; wprowadzanie nowych usług; wspólne inicjatywy na rzecz rozwoju i wsparcia regional-

nej gospodarki), oraz zewnętrzne, związane ze współpracą z przedsiębiorcami, innymi instytucjami otoczenia biznesu, władzami regionalnymi i lokalnymi oraz innymi organizacjami [BDKM Grupa Doradcza, *Koncepcja...* 2011].

Głównymi narzędziami współpracy w ramach RSU są cykliczne spotkania, konferencje, warsztaty szkolenia, portal internetowy, biuletyn RSU oraz plany działań.

Uczestnikiem systemu może być każda organizacja spełniająca określone w *Regulaminie Regionalnego Systemu Usług – Sieć InnoWaMa* [Internet 1] kryteria formalne i merytoryczne. Do pierwszego naboru, który został przeprowadzony na przełomie października i listopada 2011 r., przystąpiło 19 podmiotów, z czego tylko 15 spełniło regulaminowe wymagania i utworzyło pierwszy skład RSU.

Po zakończeniu projektu funkcjonowanie RSU opierać się będzie przede wszystkim na działaniach niegenerujących kosztów obejmujących wymianę informacji, doświadczeń, wzajemne szkolenia dla pracowników różnych instytucji, cykliczne spotkania organizowane przez członków sieci oraz administrowanie portalem [BDKM Grupa Doradcza, *Koncepcja...* 2011].

Drugim, oprócz projektu RSU, istotnym kierunkiem wsparcia regionalnych IOB są fundusze europejskie dostępne m.in. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013. W strukturze osi priorytetowej 1. Przedsiębiorczość wyodrębnione zostało działanie 1.2. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu, a w jego ramach trzy poddziałania, tj.: 1.2.1. Instytucje otoczenia biznesu, 1.2.2. Fundusze poręczeniowe i pożyczkowe oraz 1.2.3. System obsługi inwestora na poziomie regionalnym. Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w kwocie 30 000 000 euro przeznaczone zostały na: wsparcie przedsięwzięć podwyższających i utrzymujących standardy usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu dla przedsiębiorców (1.2.1); dokapitalizowanie istniejących funduszy poręczeniowych i pożyczkowych (1.2.2); finansowanie przedsięwzięć podwyższających i utrzymujących standardy usług świadczonych dla przedsiębiorców przez system obsługi inwestora na poziomie regionalnym (1.2.3) [Szczegółowy opis...].

5. Zakończenie

Rozwój regionalny, rozumiany jako rozwój społeczno-gospodarczy zachodzący w regionach, to proces, w którym główną rolę odgrywają podmioty gospodarcze. To od ich sprawności i innowacyjności zależy poziom efektywności transformacji regionalnych czynników produkcji w dobra i usługi. Jednak by zachodzący w regionie wzrost ekonomiczny oparty był na zjawiskach o charakterze intensywnym, przedsiębiorstwa potrzebują sprawnego systemu wsparcia. Jednym z jego elementów są instytucje otoczenia biznesu, które udzielają wsparcia (finansowego, merytorycznego), kreują ścieżki rozwojowe oraz pobudzają innowacyjność. Z drugiej jednak strony IOB też są jednostkami, które oczekują pomocy, aby mogły inwestować, rozwijać się i wzmacniać swoją pozycję konkurencyjną. Taka podwójna rola IOB funkcjonujących w woj. warmińsko-mazurskim spowodowała, że wśród działań po-

dejmowanych przez samorząd regionalny znalazły się zarówno instrumenty wzmacniające siłę ich oddziaływania na sektor MŚP (chodzi tu o budowę RSU), jak i działania wspierające ich wewnętrzny potencjał (finansowanie projektów ze środków działania 1.2. Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury).

Literatura

- Balicki A., *Statystyczna analiza wielowymiarowa i jej zastosowania społeczno-ekonomiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009.
- BDKM Grupa Doradcza, *Koncepcja funkcjonowania Regionalnego Systemu Usług w ramach projektu systemowego Regionalny System Usług – sieć InnoWaMa*, http://rsu.warmia.mazury.pl/images/stories/rsu/pdf/Koncepcja_funkcjonowania_RSU.pdf, 2011.
- BDKM Grupa Doradcza, *Kryteria uczestnictwa w Regionalnym Systemie Usług – sieć InnoWaMa*, http://rsu.warmia.mazury.pl/images/stories/rsu/pdf/Kryteria_uczestnictwa_RSU.pdf, 2011.
- Burdecka W., *Instytucje otoczenia biznesu*, Badanie własne PARP, Warszawa 2004.
- Dołzbłasz S., *Instytucje otoczenia biznesu oraz jednostki sfery B+R na obszarze województwa dolnośląskiego*, www.dolnyślask.pl/fileadmin/user_książka4.
- Dominiak J., *Struktura i organizacja przestrzenna otoczenia biznesu w aglomeracji poznańskiej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2006.
- Dominiak J., Perdał R., *Diagnoza stanu otoczenia regionalnego przedsiębiorczości w regionie wielkopolskim*, [w:] *Raport końcowy z realizacji projektu Spójność i konkurencyjność regionu wielkopolskiego* (projekt finansowany przez MRR w ramach Konkursu Dotacji Fundusze Europejskie na poziomie NSS), <http://igsegep.amu.edu.pl/RAPORTY>, 2009.
- Dorożyński T., Urbaniak W., *Rola instytucji otoczenia biznesu we wspieraniu inwestorów zagranicznych w woj. łódzkim*, [w:] *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w kształtowaniu aktualnego i przyszłego profilu gospodarczego województwa łódzkiego*, red. J. Świerkocki, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2011.
- Filipiak B., Ruszała J., *Instytucje otoczenia biznesu. Rozwój, wsparcie, instrumenty*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa 2009.
- Kisiel R., Wojarska M., Babuchowska K., Marks-Bielska R., *Badanie instytucji otoczenia biznesu woj. warmińsko-mazurskiego pod kątem konkurencyjności i innowacyjności świadczonych usług wraz z rekomendacjami*, http://rsu.warmia.mazury.pl/images/stories/rsu/pdf/Raport_kocowy_Badanie_instytucji_otoczenia_biznesu.pdf, 2010.
- Korenik S., *Dysproporcje w rozwoju regionów Polski – wybrane aspekty*, AE, Wrocław 2003.
- Kuzel M., *Współpraca przedsiębiorstw ze zlokalizowanymi w Polsce filiami światowych korporacji – wyniki badania ankietowego*, www.skolar.umk.pl/pdf/Kuzel_Badanie_2005_2.pdf, 2005.
- Markowski T., *Teoretyczne podstawy rozwoju lokalnego i regionalnego*, [w:] *Gospodarka regionalna i lokalna*, red. Z. Strzelecki, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Matusiak K.B., *Uwarunkowania rozwoju infrastruktury wsparcia w Polsce*, [w:] *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*, red. K.B. Matusiak, PARP, Warszawa 2010.
- Matusiak K.B., *Instytucje wsparcia*, [w:] *Instytucje wsparcia. Innowacje i transfer technologii*, red. K.B. Matusiak, PARP, Warszawa 2008.
- Metodologia badania potencjału innowacyjnego instytucji otoczenia biznesu w woj. wielkopolskim*, Pracownia Badań i Doradztwa „Re-Source” Korczyński Sarapata sp. j., 2008.
- Mizgajska H., *Aktywność innowacyjna polskich małych i średnich przedsiębiorstw w procesie integracji z Unią Europejską*, AE, Poznań 2002.

- Rozporządzenie Ministra Rozwoju regionalnego z dnia 20 maja 2009 r. w sprawie udzielania pomocy na wzmocnienie potencjału instytucji otoczenia biznesu w ramach regionalnych programów operacyjnych (DzU 2009, nr 85, poz. 719).
- Stiglitz J.E., *Challenges in the Analysis of the Role of Institutions in Economic Development*, <http://cdi.mecon.gov.ar/biblio/docelec/stiglitz/stiglitz6.pdf>, 2000.
- Szczegółowy opis osi priorytetowej *Przedsiębiorczość* Regionalnego programu operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 (z dnia 28.11.2011 r.), http://www.rpo.warmia.mazury.pl/index.php?page=dzial&dzial_id=98.
- Wilkin J., *Instytucjonalne uwarunkowania modernizacji wsi w Polsce*, Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej im. H. Kołłątaja w Krakowie, 2001, T. I, Z. 78, sesja naukowa *Regionalne przemiany strukturalne rolnictwa i obszarów wiejskich w aspekcie integracji z Unią Europejską*.
- Winiarski B., *Polityka regionalna w warunkach gospodarki rynkowej*, AE, Wrocław 1992.
- Ziółkowski M., *Przemiany interesów i wartości społeczeństwa polskiego. Teorie, tendencje, interpretacje*, AE, Poznań 2000.

Źródła internetowe

<http://rsu.warmia.mazury.pl/dokumenty>.

<http://rsu.warmia.mazury.pl/o-projekcie>.

INNOVATION AND COMPETITIVENESS OF BUSINESS ENVIRONMENT AS A STIMULANT OF DEVELOPMENT OF WARMIA AND MAZURY

Summary: The main aim of this study is the diagnosis of the situation of the most important business environment institutions (BEI) in the context of their innovation and competitiveness, as well as characteristics of the actions taken by the regional government of Warmia and Mazury voivodeship in strengthening the capacity and the impact of BEI. BEI is defined in the study as non-profit institutions which means that they do not operate for profits or allocate profits to the statutory objectives. These units have a material and technical base, staff and competencies needed to deliver services for socio-economic development of the region. Different categories of actors constitute business environment, including: regional and local development agencies, training and consulting centers, organizations representing businesses, institutions operating for the benefit of innovation: technology transfer centers, institutes and R & D centers to act as centers, centers of innovation and entrepreneurship (which are classified as business incubators and technology incubators, centers of science and technology parks, etc.), loan and guarantee funds. One hundred and twenty six business institutions have been identified in the region of Warmia and Mazury, of which 54 responded to the questionnaire survey. The empirical material collected in this way was analyzed by the scoring method managed to identify the most important institutions in terms of their innovation and competitiveness. In this way there was separated a group of institutions characterized by varying the composition both in terms of legal and organizational forms and types of activity. The study proves a skeptical approach to innovation which justifies the action taken by the provincial government especially with regard to building a Regional System of Services.

Keywords: business environment institutions (BEI), Regional System of Services, institutional system of regional development.